

ทางรอดหรือทางล่ม : ชุมชนยุคหลังเหตุการณ์วาตภัยอุทกภัย
(พ.ศ. 2505–2525) ของอำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช
Survival or Destruction: Communities in the post-storm and flood era
(The year 1962-1982) in Phipun District,
Nakhon Si Thammarat Province

เดโช ข่าน้ำแก้ว* พงศ์ประสิทธิ์ อ่อนจันทร์** จิตติมา ดำรงวัฒนะ*** บุญยิ่ง ประทุม****
Daycho Khaenamkhaew, Pongpasit Onjun, Jittima Damrongwattana,
Boonying Patoom.

Received: May 15, 2020 Revised: July 16, 2020 Accepted: July 25, 2020

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชุมชนยุคหลังเหตุการณ์วาตภัยอุทกภัย (พ.ศ. 2505 – 2525) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายครั้งนี้ได้แก่ กลุ่มแกนนำและผู้สูงอายุในชุมชนที่มีความรู้ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน จำนวน 16 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลจากบทความทางวิชาการ รายงานการวิจัย เอกสารของหน่วยงานในชุมชน เอกสารส่วนบุคคล ข่าวท้องถิ่น และศึกษาภาคสนามโดยการสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึกวิเคราะห์ข้อมูลโดยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ และตรวจสอบข้อมูลโดยใช้เทคนิคสามเส้า ผลการศึกษาพบว่า อำเภอพิปูนยุคหลังเหตุการณ์วาตภัยอุทกภัยมีการปรับปรุงพื้นที่ตามนโยบายในลักษณะฟื้นฟูภาคเกษตรด้วยการส่งเสริมให้ปลูกพืชเชิงเดี่ยวคือ ปลูกยางพารา เพราะถูกสร้างความเชื่อมั่นใหม่ว่า “ปลูกยางพารารายได้สูง” แต่ยุทธศาสตร์และการนำมาปฏิบัติในครั้งนี้

* สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
Program in Community Development Faculty of Humanities and Social Sciences Nakhon Si
Thammarat Rajabhat University, daycho_kha@nstru.ac.th

** สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครศรีธรรมราช Program in Community Development Faculty of Humanities and Social Sciences
Nakhon Si Thammarat Rajabhat

*** สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครศรีธรรมราช Program in Community Development Faculty of Humanities and Social Sciences
Nakhon Si Thammarat Rajabhat

**** สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครศรีธรรมราช Program in Community Development Faculty of Humanities and Social Sciences
Nakhon Si Thammarat Rajabhat

ไม่สอดคล้องกับวิธีการผลิตแบบดั้งเดิม ประกอบกับราคายางพาราตกต่ำรายได้ไม่พอใช้จ่าย ในครัวเรือนเทียบเคียงได้ว่าเป็น “ทางลัด” จึงจำเป็นต้องแสวงหาแนวทางสำหรับการจัดการเชิงพื้นที่ ที่สอดคล้องกับปัจจุบัน ได้แก่ การจัดการพื้นที่การเกษตรที่มีพืชและไม้ผลต่าง ๆ ที่ปลูกรวมกันในพื้นที่ เดียวกันหรือในลักษณะ “สวนสมรม” และการจัดการพื้นที่เพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจควบคู่ระบบวิถี การผลิตในครัวเรือน เทียบเคียงได้ว่าเป็น “ทางรอด” ของชุมชน

คำสำคัญ (Keywords): ชุมชนยุคหลังเหตุการณ์วาตภัยอุทกภัย; อำเภอพิปูน; ทางรอดหรือทางลัด

Abstracts

The purpose of this research was to study communities in the post-storm and flood era (The year 1962 - 1982). For qualitative research. The target groups were 16 Key from Leaders and elders in communities with knowledge of community history by select specific. The data were collected by using a set of interviews, academic articles; research reports, community documents, personal documents, local news, and field studies by observation and in-depth interviews. The data were analyzed using descriptive analysis, and check the data using the triangular technique. The findings revealed as follows: Phipun District in the post-storm, and flood era has improved the area in accordance with the policy of agricultural rehabilitation by encouraging the planting of monoculture plants, such as rubber plantations. Because of the new belief that “High-income rubber plantation.” The strategy and implementation in this time are not consistent with the traditional production methods, There coupled with the low price of rubber, insufficient income to pay in the household. To be compared as “destruction.” Therefore need to search for spatial management practices that are consistent with the present. Include, Management of agricultural areas that have various fruits, and vegetables that are grown together in the same area or in the form of "Suan Somrom." And Management of agricultural areas for growing economic crops in tandem with the household production system. To be compared as “survival” in communities.

Keywords: Communities in the post-storm and flood era; Phipun District; Survival or destruction

บทนำ (Introduction)

อำเภอพิปูนตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัดนครศรีธรรมราช ระยะห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 90 กิโลเมตร พื้นที่ทั้งหมดประมาณ 363 ตารางกิโลเมตร หรือ 226,875 ไร่ มีเขตติดต่ออำเภอเวียงสระและอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี อำเภอฉวาง อำเภอ

ลานสกา อำเภอพรหมคีรีและอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราชทั้งนี้อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอพิปูน, 2563)

อำเภอพิปูนมีประวัติศาสตร์ชุมชนยุคหลังเหตุการณ์วาทภัย (ปี พ.ศ. 2505 – 2525) หลังจากเหตุการณ์พายุโซนร้อนแฮเรียตส่งผลกระทบต่อ 12 จังหวัดในภาคใต้ ตั้งแต่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ลงไปถึงจังหวัดนราธิวาส มีผู้เสียชีวิต 911 คน สูญหาย 142 คน บาดเจ็บสาหัส 252 คน ไร้ที่อยู่อาศัย 16,170 คน อาคารบ้านเรือนทั่วทั้งจังหวัดพังทลาย 22,296 หลัง ซ้ำรูด 50,775 หลัง โรงเรียนพังเสียหาย 435 แห่ง สวนยางสวนผลไม้เสียหายประมาณ 790 ล้านต้น สถานที่ราชการ โรงเรียน วัด การไฟฟ้า และสถานีวิจัยตำรวจเสียหายหนัก ต้นไม้โค่นล้มขวางทางยาวนับสิบกิโลเมตร รถไฟด่วนสายใต้ต้องหยุดเดินรถเพราะภูเขาดินพังทลายทับรางระหว่างสถานีรถไฟช่องเขากับสถานีรถไฟร่อนพิบูลย์ ประเมินความเสียหาย 377-1,000 ล้านบาท (สำนักงาน บริษัทข้าวสด จำกัด, 2562) จนนำความเสียหายมาสู่ภาคใต้ทั้งภาคอย่างรุนแรง เมื่อ พ.ศ. 2505 ภาคใต้อย่างคงเผชิญกับภัยพิบัติทางธรรมชาติต่อมาอีกหลายต่อหลายครั้ง แต่ที่เป็นข่าวใหญ่ และยังคงอยู่ในความทรงจำของคนไทยคือ เหตุการณ์กรณี “น้ำป่า” จากภูเขาน้ำโคลนและต้นซุงพุ่งเข้าใส่พื้นที่อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีซากปรักหักพังของบ้านเรือนชาวบ้าน เมรุเผาศพ ซากวัดอารามต่าง ๆ ที่จมอยู่ใต้น้ำ น้ำป่าไหลหลาก และภูเขาล่มอย่างรุนแรงจนกลายเป็นซากปรักหักพัง และมีผู้ที่เสียชีวิตสูญหายไร้ที่อยู่นับพันราย (สยามรัฐออนไลน์, 2561) ทำให้พื้นที่เป็นหมู่บ้านในหุบเขาแทบจะจมอยู่ในโคลน โดยบ้าน วัด โรงเรียน ฯลฯ พังไปจำนวนมาก จนกลายเป็นเศษหินจมอยู่ในลำน้ำ ส่วนที่เป็นท่อนไม้ก็ลอยหายไปจนสุดสายตา (ศูนย์ข้อมูลไทยรัฐ, 2562)

ทำให้หน่วยงาน หรือภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต้องเข้ามาดูแลและฟื้นฟูอย่างเร่งด่วน แม้อำเภอพิปูนจะได้รับการฟื้นฟูจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ก็ยังไม่ได้รับความสนใจ หรือแก้ปัญหาได้ตรงจุดมากนัก หรือไม่ได้ตรงกับความต้องการของประชาชนในอำเภอพิปูน และรายได้หลักจากยางพาราที่ลดลงเนื่องจากปัญหาหาค่าที่ตกต่ำ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอพิปูน (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช, 2560) ซึ่งเป็นพื้นที่ได้รับรายงานจากสำนักงานการพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ศึกษารายงานผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในจังหวัดนครศรีธรรมราช อำเภอพิปูน ติดอันดับที่ 3 ของอำเภอที่มีเกณฑ์เฉลี่ยการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ต่ำกว่าเกณฑ์ คือ มีจำนวนครัวเรือนเฉลี่ย 6,914 ครัวเรือน ประชากร 21,673 คน และรายได้เฉลี่ยต่อคน 53,815 บาทต่อปี ดังงานวิจัยของนุชนารถ กฤษณมัย และคณะ (2561) ที่สรุปว่า ปัญหาในภาพกว้างนั้นก็คือราคาผลผลิตตกต่ำ ทำให้เกษตรกรพยายามปรับตัวเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยใช้การรวมกลุ่ม แต่ก็ยังไม่สามารถดำเนินการได้ ทั้งนี้เพราะเกษตรกรยังคงให้ความสำคัญกับพ่อค้าคนกลางมากกว่ามาขายให้กับกลุ่ม และงานวิจัยของสุธีราชัยรักษา เงินถาวร (2554) ที่สรุปว่า จากบทเรียนอุทกภัยส่งผลให้ชุมชนเริ่มพัฒนาและจัดการสู่ความทันสมัย ควบคู่ไปกับการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง พลิกฟื้นวิถีที่ตั้งกล่าวเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน ทั้งการพัฒนาระบบนิเวศของชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม ชาวบ้านให้ความสำคัญกับธรรมชาติและตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น ภายใต้ความรู้อัน

ความเข้าใจ มีส่วนร่วมและช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจภายในชุมชนให้มากยิ่งขึ้นการส่งเสริมอาชีพในชุมชนที่มีความสอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงให้มากขึ้น พร้อมกับมาให้คำแนะนำดูแลในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อม (พระภักดี มหาวิริโย, อนุวัต กระสังข์ และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือ, 2563)

จากความสำคัญข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง ทางรอดหรือทางลัด: ประวัติศาสตร์ชุมชนยุคหลังเหตุการณ์วาทภัย (ปี พ.ศ. 2505–2525) กรณีศึกษา อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราชภายใต้คำถามที่ว่า พื้นที่อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราชในยุคหลังเหตุการณ์วาทภัย (ปี พ.ศ. 2505 – 2525) จะสามารถดำรงอยู่ได้จริงหรือไม่อย่างไร และต้องหันกลับมาทบทวนถึงความผิดพลาดในอดีตเพื่อย้อนวิเคราะห์ที่นำไปสู่เพื่อการพัฒนาต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

เพื่อศึกษาชุมชนยุคหลังเหตุการณ์วาทภัยอุทกภัย (พ.ศ. 2505 – 2525) ของอำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Method)

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีการศึกษาโดยพิจารณาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาชาวบ้าน ทั้งที่เป็นบทความทางวิชาการ รายงานการวิจัย รวมถึงเอกสารที่อยู่ในชุมชน เช่น เอกสารของหน่วยงานในชุมชน เอกสารส่วนบุคคล ข่าวท้องถิ่นและการศึกษาภาคสนาม โดยการสังเกตและสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชนยุคหลังเหตุการณ์วาทภัย (ปี พ.ศ. 2505 – 2525) สำหรับพื้นที่ในการศึกษา อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ ตำบลพิปูน ตำบลกะทูน ตำบลเขาพระ ตำบลยางค้อม และตำบลควนกลาง

2. กลุ่มเป้าหมาย

การศึกษาครั้งนี้คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง คือ กลุ่มแกนนำและผู้สูงอายุในชุมชนที่มีความรู้ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน ในพื้นที่อำเภอพิปูน ได้แก่ ตำบลพิปูน ตำบลกะทูน ตำบลเขาพระ ตำบลยางค้อม และตำบลควนกลาง รวมจำนวนทั้งสิ้น 16 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์ และขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ และนำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองเก็บข้อมูลเบื้องต้นก่อน จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมเพื่อนำไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายต่อไป

4. การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ติดต่อก่อนการส่วนตัวก่อนกับกลุ่มเป้าหมายทุกคนเพื่ออธิบายถึงวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการวิจัย รวมถึงขั้นตอนต่าง ๆ ในการวิจัยเพื่อขอความร่วมมือโดยวาจาก่อนเป็นเบื้องต้น

4.2 แนบเอกสารข้อมูลสำหรับการเตรียมตัวก่อนสัมภาษณ์ และนัดวันเวลาสถานที่ จะทำการสัมภาษณ์

4.3 ขออนุมัติหนังสือราชการเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลการศึกษาวิจัยจากมหาวิทยาลัยฯ

4.4 นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังกลุ่มเป้าหมาย และนัดหมายเวลา การสัมภาษณ์

4.5 ดำเนินการสัมภาษณ์

5. การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ได้แก่ (1) การตรวจสอบ ด้านข้อมูลว่าข้อมูลที่ได้มานั้นว่าถูกต้องหรือไม่ โดยใช้วิธีการตรวจสอบแหล่งของข้อมูล ได้แก่ ในอำเภอพิปูนที่ตำบลและบุคคลต่างกันจะได้ข้อมูลต่างกันเหมือนเดิมหรือไม่ (2) การตรวจสอบ สามเส้าด้านผู้วิจัยว่าผู้วิจัยแต่ละคนจะได้ข้อมูลต่างกัน ได้แก่ เปลี่ยนตัวผู้สังเกตในอำเภอพิปูน แทนการใช้ผู้วิจัยคนเดียวกันสังเกตอยู่ตลอดเวลาจะได้เหมือนเดิมหรือไม่ (3) การตรวจสอบสามเส้า ด้านแนวคิดและทฤษฎี โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีที่ต่างไปจากเดิมจะทำให้การตีความข้อมูลแตกต่างกันหรือไม่ (4) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล เป็นการใช่วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ใช้วิธีสังเกตควบคู่ไปกับการซักถาม เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันว่าได้เหมือนเดิมหรือไม่ (ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล และสุภาพ ฉัตรภรณ์, 2553)

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึก เรียบเรียงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนยุคหลังเหตุการณ์วาตภัยอุทกภัย (ปี พ.ศ.2505–2525) จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มแกนนำและผู้สูงอายุในชุมชนที่มีความรู้ ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน จำนวน 16 คน ใช้นามสมมุติทั้งหมด ทำการถอดเทปทั้งหมด นำสาระสำคัญ ที่ได้จากการสัมภาษณ์แล้วสรุปประเด็นปัจจัยที่สำคัญ ๆ แล้วนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย (Research Results)

การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนยุคหลังเหตุการณ์วาตภัย (ปี พ.ศ. 2505–2525) กรณีศึกษา อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การฟื้นฟูภาคเกษตรด้วยการส่งเสริมให้ “ปลูกพืชเชิงเดี่ยว” หรือส่งเสริมการปลูกยางพาราตามแผนยุทธศาสตร์ที่ภาครัฐเลือกให้ และถูกนำมาปฏิบัติในพื้นที่อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช แนวความคิดที่ดีที่สะท้อนถึงทางลัด เพราะไม่ได้ให้ความสำคัญกับพื้นที่กบวิถีชีวิตเดิม และถูกสร้างความเชื่อใหม่ เมื่อรัฐบาลให้ปลูกยางพาราอย่างเดียว และใช้พื้นที่การผลิตจำนวนมากทำให้พืชชนิดอื่น ๆ ที่เป็นพืชสวนครัว พืช สมุนไพร และพันธุ์พืชท้องถิ่นที่มีอยู่ดั้งเดิม หรือพืชในสวนสมรม “ถูกถอนออกหมด” เพราะเป็น วัชพืชแย่งอาหาร และแร่ธาตุจากต้นยางพารา เพราะถูกความเชื่อใหม่ว่า “ปลูกยางพารารายได้สูง และรวยที่สุด” ผลนี้หากมองแบบพื้นฐานเสมือนการสะท้อนถึงทางรอด แต่ก็คือทางลัด เพราะความ ไม่สอดคล้องกับวิถีการผลิตการดำเนินการปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์ในครั้งนี้ “ไม่สอดคล้อง” กับ

วิธีการผลิตแบบดั้งเดิม ทำให้ชุมชนอยู่ไม่รอด เพราะราคายางพาราที่กรีตได้ราคา กิโลละ 8-10 บาท ปรากฏว่าชุมชนอยู่ไม่รอดเพราะกรีตยางพาราให้ได้เงินแล้วเอาเงินไปใช้ซื้อของ ทำให้ไม่พอใช้จ่ายในครัวเรือน ต้องพึ่งพา “ระบบตลาด” จึงเกิดความสับสน และเกิดปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ

ทั้งนี้ต้องพิจารณาถึงทางรอด คือ บริเวณพื้นที่การเกษตรในชุมชนเป็นพื้นที่ป่าทึบ หรือ “สวนสมรม” ซึ่งเป็นพืช และไม้ผลต่าง ๆ ที่ปลูกรวมกันในพื้นที่เดียว ผลนี้สะท้อนถึงทางรอด แม้บางครั้งต้องพึ่งพา “ระบบตลาด” แต่ก็ยังสามารถควบคู่กับ “ระบบวิธีการผลิตในครัวเรือน” ผลนี้สะท้อนถึงทางรอดได้ ดังภาพที่ 1-4

ภาพที่ 1 ความเสียหายจากเหตุการณ์วาตภัยในพื้นที่อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช (ที่มา : sator4u,2559)

ภาพที่ 2 การฟื้นฟูภาคเกษตร ด้วยการส่งเสริมการปลูกยางพารา (ที่มา : สำนักข่าวไทย TNAMCOT, 2559)

ภาพที่ 3 ถูกสร้างเชื่อมั่นว่าการปลูกยางพารารายได้สูง และรวย (ที่มา : สำนักข่าวไทย TNAMCOT, 2559)

ภาพที่ 4 ความไม่สอดคล้องกับวิธีการผลิต (ที่มา : สำนักข่าวไทย TNAMCOT, 2559)

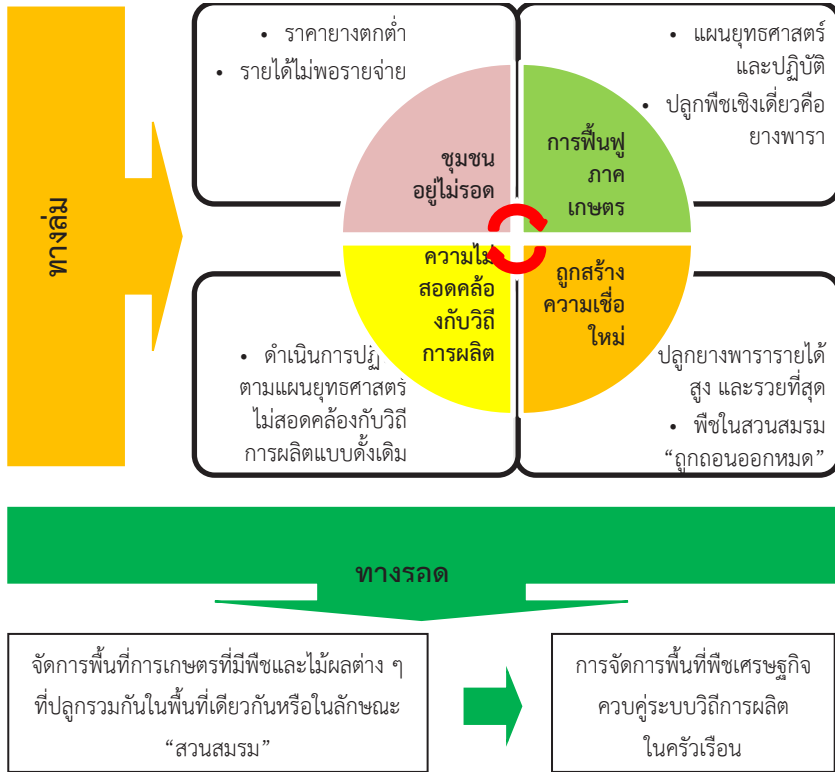
อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนยุคหลังเหตุการณ์วาตภัย (ปี พ.ศ. 2505–2525) กรณีศึกษา อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การฟื้นฟูภาคเกษตรด้วยการส่งเสริมให้ปลูกพืชเชิงเดี่ยวคือ ยางพาราตามแผนยุทธศาสตร์เพื่อปฏิบัติในพื้นที่ เนื่องจากถูกสร้างความเชื่อใหม่จากรัฐบาลให้ปลูกยางพาราอย่างเดียว ปลูกยางพาราขายได้สูงทั้งนี้ ทำให้พืชชนิดอื่น ๆ หรือสวนสมรม ถูกถอนออกหมดไม่สอดคล้องกับวิถีการผลิตแบบดั้งเดิม ประกอบกับราคายางพาราตกต่ำ รายได้ไม่พอใช้จ่าย และเกิดปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ สอดคล้องกับการศึกษาของมานะ ชุนวีช่วย (2559) ที่สรุปว่า จุดเปลี่ยนของพัฒนาการการผลิตที่สำคัญเกิดขึ้นในช่วงหลัง พ.ศ. 2500 มีการพัฒนาระบบการผลิต “เชิงพาณิชย์” โดยการเพิ่มทั้งพื้นที่การผลิต และเทคโนโลยีทำให้เกิดการต่อสู้เพื่อเข้าถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของชุมชน ทำให้ชุมชนอยู่ไม่รอด เทียบเคียงได้ว่านั่นคือ “ทางลุ่ม”

หากพิจารณาถึงทางรอด ควรหันกลับมาจัดการพื้นที่การเกษตรในชุมชนในลักษณะสวนสมรม ที่มีพืช และไม้ผลต่าง ๆ ที่ปลูกรวมกันในพื้นที่เดียวกันควบคู่ระบบวิถีการผลิตในครัวเรือน ผลนี้สะท้อนถึงทางรอดได้ สอดคล้องกับการศึกษาของชองนุชนารถ กฤษณมย์ และคณะ (2561) ที่สรุปว่า เกษตรกรต้องปรับตัวเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยใช้การรวมกลุ่ม เพราะจากบทเรียนอุทกภัยส่งผลให้ชุมชนเริ่มพัฒนา และจัดการสู่ความทันสมัยทำให้ต้องหันกลับมาทบทวนถึงความผิดพลาดในอดีตเพื่อย้อนวิเคราะห์ที่นำไปสู่เพื่อการพัฒนาที่ริเริ่มจากคนในชุมชน และการศึกษาของขวัญจิต ศศิวงศาโรจน์ (2556) ที่สรุปว่า บริบทของชุมชน ผู้คน บทบาทของท้องถิ่นและการเปลี่ยนแปลง เพื่อปลูกฝังให้คนรุ่นใหม่ได้ตระหนักถึงคุณค่าของถิ่นที่อยู่ และสอดคล้องกับการศึกษาของชองสุธิดา ชัยรักษา เงินถาวร (2554) ที่สรุปว่า การพลิกฟื้นวิกฤติและก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน ทั้งระบบนิเวศของชุมชนที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติ และตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติ สามารถบ่งชี้ได้อย่างแท้จริงว่าเป็น “ทางรอด” และเกิดสำนึกรักท้องถิ่นของตนเอง เป็นพลังในการพัฒนาชุมชนอย่างมั่นคง

องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัย

จากการศึกษาสรุปได้ว่า หลังเหตุการณ์วาตภัยอุทกภัยมีส่งเสริมการปลูกยางพารา โดยให้ความเชื่อมั่นว่าการปลูกยางพาราจะทำให้คนในชุมชนมีฐานะร่ำรวย ชาวบ้านเชื่อจึงปรับสภาพจากสวนสมรม และถอนพืชท้องถิ่นออกหมดเพื่อปลูกยางพาราอย่างเดียว แต่ปรากฏว่าสิ่งที่ทำไปนั้นกลับไม่สอดคล้องกับวิถีวิถีแบบดั้งเดิม ประกอบกับราคายางพาราตกต่ำส่งผลให้รายได้ไม่พอรายจ่าย และต้องหันกลับมาทบทวนถึงภาพสะท้อนในอดีตเพื่อย้อนวิเคราะห์ที่นำไปสู่เพื่อการพัฒนาในปัจจุบันให้เกิดความแบบยั่งยืน คือ ควรหันกลับมาจัดการพื้นที่การเกษตรในชุมชนที่มีพืช และไม้ผลต่าง ๆ ที่ปลูกรวมกันในพื้นที่เดียวกัน หรือในลักษณะสวนสมรม รวมถึงในอนาคตที่ต้องมีการจัดการพื้นที่พืชเศรษฐกิจควบคู่ระบบวิถีการผลิตในครัวเรือน มีองค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัย ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 องค์ความรู้การศึกษาชุมชนยุคหลังเหตุการณ์วาตภัยอุทกภัย
(ปี พ.ศ. 2505–2525) ของอำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า ชุมชนยุคหลังเหตุการณ์วาตภัยอุทกภัยเกิดการฟื้นฟูภาคการเกษตรแบบปลูกพืชเชิงเดี่ยว และสร้าง ความเชื่อ ว่าปลูกยางพาราแล้วรวย แต่ไม่สอดคล้องกับวิถีดั้งเดิมของชุมชน ทำให้ชุมชนอยู่ไม่รอด บ่งบอกถึงทางลัด จึงจำเป็นต้องแสวงหาแนวทางสำหรับการจัดการเชิงพื้นที่ที่สอดคล้องปัจจุบัน ได้แก่ (1) จัดการพื้นที่การเกษตรที่มีพืชและไม้ผลต่าง ๆ ที่ปลูกรวมกันในพื้นที่เดียวกันหรือในลักษณะ “สวนผสม” และ (2) การจัดการพื้นที่พืชเศรษฐกิจควบคุมระบบวิธีการผลิตในครัวเรือน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผลการศึกษาในครั้งนี้เป็นประโยชน์แก่ภาครัฐใช้เป็นแนวทางในการจัดการและการฟื้นฟูผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ ได้นำไปใช้พัฒนาและเพื่อสร้างทางเลือกให้แก่ชุมชนที่ประสบภัย ได้แก่ ภาครัฐควรให้ความสำคัญปัญหาและความต้องการกับกิจกรรมในชุมชน เพื่อเสริมสร้างการพึ่งพา

ตนเองของชุมชนและผลการศึกษาในครั้งนี้อาจเป็นประโยชน์ในฐานะที่เป็นหลักฐานแรกเริ่ม
เพื่อการศึกษาต่อยอดประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในเชิงลึกต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพที่สอดคล้องกับบริบท
ของพื้นที่เพื่อการพัฒนาที่ตรงกับการแก้ปัญหาต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- ขวัญจิต ศศิวงศาโรจน์. (2556). “ท้องถิ่นภาคกลางท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง: บท
สังเคราะห์จากโครงการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นพื้นที่ภาคกลาง”. **วารสาร
มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์**, 30(2), 107-132.
- นุชนารถ กฤษณมรย์ และคณะ. (2561). “การเรียนรู้แนวทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริม
การตลาดของผลผลิตทางการเกษตรตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ : กรณีศึกษาอำเภอพิ
ปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช”. **วารสารนาคบุตรปริทรรศน์**, 10(1), 181-193.
- ผ่องพรรณ ตริยมงคลกุล และสุภาพ ฉัตรภรณ์. (2553). **การออกแบบการวิจัย**. (พิมพ์ครั้งที่ 6).
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระภักดี มหาวิริโย, อนวัต กระสังข์ และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือ. (2563). “การส่งเสริมคุณภาพชีวิต
ประชาชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าซาง อำเภอเวียง
เชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย”. **วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น**, 6(1),
33-46.
- มานะ ชูวิช่วย. (2559). “ประวัติศาสตร์การต่อสู้เพื่อเข้าถึงทรัพยากร เขา-นา-เลใน
นครศรีธรรมราช”. **วารสารอินทนิลทักษิณสาร**, 10(2), 107-125.
- ศูนย์ข้อมูลไทยรัฐ. (2562). 56 ปี พันฝ่า “มหากภัย” ชีวิตต้องสู้ “คนใต้” (ตอนจบ). [ออนไลน์].
แหล่งที่มา <https://www.thairath.co.th/newspaper/columns/1463464>, [3
เมษายน 2563.]
- สยามรัฐออนไลน์. (2561). **ตื่นตา!!! ซากกะทูนหมูบ้านวิโยคโผล่พื้นเมืองบาดาลในรอบ 30 ปี**.
[ออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://siamrath.co.th/n/46040>, [21 พฤษภาคม 2563].
- สำนักข่าวไทย TNAMCOT. (2559). **ข่าวดังข้ามเวลา : พิปูนมหันตภัยโคลนถล่ม [คลิปเต็ม
รายการ]**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา
<https://www.youtube.com/watch?v=hB7NH2eV>
Bml&t=158s, [11 พฤษภาคม 2563].
- สำนักงาน บริษัท ข่าวสด จำกัด. (2562). **ย้อนรอยพายุ แอเรียต มฤตยูถล่มตะลุมพุก กวาดล้าง
ทุกอย่างหมดสิ้น คนไทยไม่มีวันลืม**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา [https://www.khaosod.
co.th/special-stories/news_2037090](https://www.khaosod.co.th/special-stories/news_2037090), [21 พฤษภาคม 2563].

- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช. (2560). **ประเด็นยุทธศาสตร์**. [ออนไลน์].
แหล่งที่มา <https://www.opsmoac.go.th/nakhonsithammarat-strategic-files-401091791795>, [21 พฤษภาคม 2563].
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอพิปูน. (2563). **ประวัติอำเภอพิปูน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา istrict.cdd.go.th/hipun/about-us/ประวัติความเป็นมา/, [11 พฤษภาคม 2563].
- สุธีรา ชัยรักษา เงินถาวร. (2554). การปรับตัวและการจัดการวิถีการเกษตรแบบยั่งยืนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาตำบลกะทูน อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช. **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช**, 30(2), 1-8.
- Sator4u. (2559). จากความวิปโยค คืบสู่ความสมบูรณ์ ด้วยพระมหากษัตริย์คุณ “อ่างเก็บน้ำกะทูน” สวิตเซอร์แลนด์แดนใต้. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://www.sator4u.com/paper/2120>, [11 พฤษภาคม 2563].